

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

Բառարանն ընդգրկում է ժողովածուի դժվար հասկանալի բարրառային բառերն իրենց բացատրությամբ:

Բառերը բացատրվում են այն իմաստով, որով օգտագործված են սույն ժողովածուի մեջ: Բառերի նշանակությունը ճշանդուն համար հիմք է ընդունված ասացողների բացատրությունները, ինչպես նաև որոշ բառարաններ՝

1. Թուրքերենի փոխառնալ բառեր հայերէնի մէջ, Վեմի-

նեան ազգագրական ժողովածու, հ. Գ. Մոսկվա-Վաղարշապատ, 1862:

2. Հայերէն) դարձառական բառարան, Վեմիենեան ազգագրական ժողովածու, հ. Բ, Բիֆլիս, 1913:

3. Ս. Ամատունի, Հայոց բառ ու բան, Վաղարշապատ, 1912 թ.:

Օգտագործվել են նաև մի շարք բանահյուսական ժողովածուների բառարաններ:

Արուշում—մետաքս

Աղափսըղ—անամոթ

Աղև—մայրիկ

Ալանի—հայանի

Ալաշա—ծաղկավոր

Ալաշխի փեա—վրանի, օրայի փայտ

Ալրալ—իսկույն

Ալքնչի—դնորդ

Ախպրուանք—եղբայրներ

Ակ—աղբյուր

Ակնաա—թակարդ

Ակնչկա—ալքավույս

Ակոսա—կեսօրյա ճաշ

Աղոթքան—լուսարաց, արեւելք

Աղու—թույն

Ամադ—երախտիք

Ամանաթ—1. պատվեր, 2. պաասնդ, 3. ավանդ

Ամեղ անդ—անմեղ տեղը

Այիր—պակասություն

Այլոր, ակլոր—աքլոր, աքադադ

Անդյուման—1. անհույս, 2. անսպասելի

Անըղնակ, անրդ, անեղ—ծիածան

Անժուռ—անյուղ կերակուր

Անմաղաթ—առանց օղնություն

Անմախ—անմահ

Անշախ—հազիվ

Աշըղ—1. աշուղ, 2. սիրահար

Աչեր—1. դարմանք, 2. հրաշք

Ասաված—աստված

Ասքյար—զորք

Ավրդուշ—որս

Ավիրտակ—ավերված

Ավոպ—օրվա

Ավուաա—հավաաա

Արխային—ապահով

Արնախում—վրիժառու

Արնախեղեղ—արյան հեղեղ

Ափախավար—կույր

Բարաթ—համապատասխան, ներդաշնակ

Բարեւական կրակ—Բարեւոնի կրակ, երկրաշարժի հետ կապված

Բադյա—պղնձե շրաման

Բադրայան—վաճառական

Բալքի—դոնե

Բալեք—ղավակներ

Բալքյամ—դուցե

Բալնիս, բալնիք, պալնիք—բանալի

Բադլա—պարանդ

Բանդ հելա—կանդնեցի

Բանցր—բանժր—բարձր

Բառադայի—1. անդորժ, 2. անպեաք, 3. դուր

Բարխան—ունեցվածք

Բարենրար—հավասար

Բրոնե—դիսախտիվ

Բեդյումա—1. անօղնական, 2. անհույս

Բենամուռ—աննամուռ

Բնակեւի—բնակվել

Բուուք—խումր

Բոպիլ—բոպնչիլ—ուտորորիկ

Բուխերիկ—օջախ

Բունրարակ րլնի—վայելելի լինի, շնորհավոր

Գարի ասկ—բույսի արմատ

Գախ—ժամանակ

Գեասաանք—գեախներ

Գի—զայի

Գլու փոստ—զայլի մորթի

Գինգ, գլինդ—օդեր, ակաեչօդեր

Գմեշ—դյումեշ—դոմեշ

Գյադ—երկարություն չափ

Գլաղան—ղաղան
Գլախ—ժամանակ
Գլախ րր դլախ—տեղն ու տեղը, ժամանակ առ
ժամանակ
Գլամշի—նավավար
Գլառնու—նկուն ճիւղոտ
Գլարդան—վիզ, պարանոց
Գլոռա—վերքոտ, բոսոտ
Գլոդալ—զեղեցիկ
Գոլ—լիճ, լճակ
Գոմփ—բոռնոց
Գոաննալ—1. չիվանդանալ, անդամալուծ լինել,
2. անպետքանալ

Դուլա—լալիս է
Դփկլ—րնկնել, փոսն րնկնել

Դան—1. այնանդ, 2. հաաիկ
Դանկանլ—դանակով կարաանել
Դարրադար—դոնն դուռ րնկնել, թափառել
Դարեր—րլուրներ
Դեն—ուղտ
Դիլաք—աղաչանք, խնդիրք
Դիվոտած—կաաաղած, դարաաած
Դիբ—րարծր անդ
Դլոքան—խանութ
Դուշման—թշնամի
Դսւրան—հարթ, հարթավայր

Եդո—հնառ
Եթում—որր
Ելման—էլաթ, փոթորկած, վարաած
Եդունդ—աղալնի
Եոոոա—րարկացկոտ
Եսիր—անս հետիր
Ետոու—ետ և հետու
Եքլա—ահաղին
Զարնել—նիհարել
Զարուն—նիհար
Զալլմ—րոնակալ
Զալնչի—այրի
Զախախորել—զարհուրել
Զայ անել—փշացնել, ունլացնել
Զանել—խփել, հարվածել
Զանայլու—1. զեղեցիկ, 2. հրաշալի
Զատ, զաացել—հետու, հետացնել
Զատանց—հեռվից
Զարդանդել—սարսափել
Զարդալ—ոսկեկար րանվածք, դործվածք
Զիչիլ—զղթա
Զրնդոտուն—զնդնդոց, աղմուկ, աղաղակ
Զլլֆեր—1. հյուսած մաղեր, 2. խոպոպներ
Զոդան—հով անդ, ամառանոց
Զուլում—աղետ, չարիք

Հդմալ—այդպես
Հլ—ուրիշ
Հլթիպար—պատիվ, նամուս
Հնդո—նրան
Հենլ—անել, շինել
Հնկդար—էնդասուար—այնքան

Հրադ—օդի
Հրմունդ—արմունկ, րադուկ
Հդմալ—այդպես
Հնդո—նրան
Հչկոլ—դպրոց
Հոուսթ—ոուս

Թարաոուկ—թափիշ
Թադարթ—պարասաութլուն
Թադարոուն—նորից, կրկին
Թադի—րարակ (շուն)
Թալել—նեանել, զցել
Թադմնել—ապսպրել, նկատել
Թամանդար էնել—զլուխ աալ, ողբունել
Թամուդ—մաքոր
Թէշի—իլիկ
Թմախքլաշ—աշքածակ, փափաղել, րնշասեր
Թոանա—էաղլւել
Թուլա—շան լակոա

Ժխշել—շարժել
Ժում—անդամ

Իրրուդ լադյան—լվացվելու հարմարանք
Իդ—հետք
Իլդար, իրդար—սիրո պայման, խոսաում
Ինլ թաուր—ինլ կերպ
Ինլոր—ինլպես որ
Իւացեք—իշեցեք
Իաա—այդ
Իրիշկել—նայել
Իրիկլորե—երկոյան
Իցկել—զցել

Լազլադ—արադիլ
Լազաթ—հաճույր, համ
Լալա—1. թաղալորի օղնական, 2. կակաշ
Լալիկ—կանացի գլխաշոր
Լասաիկ—սաաին
Լելի—աալիակ քարի կաոր
Լրննել—լցնել
Լման—նման
Լմնցալ—լրացալ
Լուսու ասադ—Արուսյակ

Խա—այո
Խաղնա—զանծարան
Խաթր—պատիվ, սեր, հարգանք
Խալսիծ—հալած
Խալիլոր, խլիլոր—հալիլոր, զասամյալ ծերունի
Խալվաթ—մեկուսի, առանձին
Խամրել—համրել
Խամ—համ
Խայնել—հաղնել
Խայան—մանրած հաշան
Խանք—շունչ
Խանլիմ—կանչնմ
Խաուկաթ—խալերկաթ՝ թոնրի վրա դնելու
Խարամ—հարամ, պիղծ
Խդմաթ—ծառայութլուն
Խրլրսոուն—առավոտյան

Խին—հին
 Խլսել—վերջանալ
 Խլսուկ—վերջացած
 Խղեղ—հեղեղ
 Խմբել—խամբել
 Խորուկ—հորած
 Խորթել—մաքրել, հարդարել
 Խոնջել—ծախսել
 Խորաթա—դրույթ, խոսք
 Խորի—հողի
 Խորուկ—փլացած, ավերված
 Խրիսա—հարիսա
 Խուրդա—մանրոն (դրամ), մանրադրամ
 Խուրպեթ—ղարիքութուն, պանգխտութուն
 Ծծղալ—ծիծաղել
 Ծոեր ա—սիրահարվել է
 Ծոուկ ու—1. սիրահարված, 2. սիրահար
 Ծուռ—խենթ

Կադան—ան՝ս գլադան
 Կանմաղ—համառ
 Կառկառ—ալուտ
 Կարիր—պանդալիս
 Կինդ—ուն՝ս դինդ
 Կլել—խլել
 Կլումսը—ան՝ս դմեշ
 Կնաուկ—խուղած
 Կոակիրիրա—կրիա
 Կոյրել—կոտրել
 Կուալ—հղլամ
 Կոութ—հասկ
 Կուունձ—դանդուր
 Կրաղ—հղր
 Կուրխուկ, Կուրսուկ—կորած
 Կուրի—կղայի

Հագիա—նվեր, պարպե
 Հաղ անել—ախորժել, սիրել
 Հախ—1. վարձ, 2. իրավունք
 Հախպուր, հախուր—աղբուր
 Հանգզիլ—աչքալույս
 Հանքյնալ—ուշանալ
 Հայրան—դմայլած
 Հաշկ, հրաշք—աչք
 Հաշառ, աճառ, աշառ—արջառ
 Հառավդուն, հառանտուն—առավոտ
 Հառեշ, հառեճ—ասաշ
 Հառիթ—առասաղ
 Հառեին—առաջին
 Հասրաթ—կարոտ
 Հավա—օդ
 Հափլիկ—մթի մեշ ձեռքով շոշափել, խարխափել
 Հեսիր—գերի
 Հեսար—հաշիվ
 Հեթիմ—բժիշկ
 Հըմեն—բուր
 Հընցավ—անցավ
 Հիրիկվորեն—երեկոյից ի վեր
 Հիցկել—զցել
 Հմլա—այդպիսի
 Հոթի մոփ—անբան, անանան

Հոկել—հեղանալ, խոռվել
 Հսդա—այսպեղ
 Հուրա—իւր (յուր)
 Հուրին—հուրին—իրեն-իրեն
 Հուրմաթ—իշխանութուն

Զդլաքա—դղնա
 Զիաթդա—ծիրալ
 Զիթխած—ծիթահանք
 Զաում—հեռոցի

Ղարուլ անել—ընդունել, հանդուրժել
 Ղալիմ—ամուր, պինդ
 Ղանլա—կանլի
 Ղանլեթ—կանլեթ
 Ղանլել—կանլել
 Ղատար—ալնքան լափ
 Ղարավաշ—աղախին
 Ղարթ—3—4 ասրեկան մսացու ոլխար
 Ղուլաթ—ուժ
 Ղըդըր—լափ
 Ղլավ—գեր
 Ղոզա—կլոր քար
 Ղոթուղ—կոնստակ
 Ղոշուն—դորթ
 Ղորթ—ուղիղ, ճշմարիտ
 Ղուլա—կլոր քար
 Ղուրրան, կուրրան—մաադ
 Ղսա էնել—դուրցել

Ժամպախ—ճանապարհ
 Ժիժ—երեսխա, ճժեր—երեսխաներ
 Ժիկ-վիկ անել—ղաղաղողի նայել
 Ժոթ—կտոր

Մալ—1. անասուն, 2. ապրանք
 Մալուլ—մուր, շիվար
 Մախման—մահվան
 Մալլա—փողոց, թաղ, թաղամաս
 Մալրում—զսրկ
 Մանդիլ—տարածութուն
 Մասլոթ էնել—դուրցել
 Մեշլիս—ժողով, խնջույթ
 Մղրախ—նիղակ
 Միզար—դոզնոց
 Միլաթ—ժողովուրդ
 Միհլամ—սպեղանի
 Մկա—ալմ, հիմա
 Մկաուց—ալմվանից
 Մուլթ—կալվածք
 Մուխաառ—կեղտոտ
 Մուննաթ—խնդիր, հանձնարարութուն

Յախա—օձիք
 Յարա—վերք
 Յոնչա—առվույտ
 Նա—ոչ

Նադար առնել—լարակնել, ալքով աալ
 Նախընա—նախաանդ
 Նաղըլ—դուրյոց
 Նաֆաս—շունչ
 Նիաթ—դիաթ—տիւր, անարամադիր

Նոյս սուր — սիրտն

Նուկ — բույս

Շաֆթալու — դերձ

Շիակել — շտակել, ուղղել

Շիրիկ — կեսսուր, կեսսար

Շիկել — շալակել

Շհադ — վկա

Շրիդ — պարան

Ոսիաթ — կաակ

Ոտաց — ոտքերի

Չհշիդ — անսակ

Չու — ամալի դաշտ

Չուխա — դործվածք

Չում — միջև

Չուրի — միջև

Պաք — 1. պահք, պաս, 2. համբույր

Պոյախշի — ներկարար

Պոյիկ — բոյ, հասակ

Պոկնեք — շրթունքներ

Ջալլադ — դահլճ

Ջախշի — շրաղացի

Ջահրա — ճախարակ

Ջաղամաթ — ժողովուրդ

Ջամդակ — մարմին

Ջանո — աղախին

Ջաֆա — նեղություն

Ջոջ — մեծ

Ջուխամ — մի դուլդ

Ջուղար — լուր, պատասխան

Ռահմ — դուր

Ռամ անել — դուշակել — Ռամդար — դուշակող

Ռանդ — դուլն

Ռավել — 1. արտերի միջակը, 2. բաժանման կետ

Սարախտան — առավոտյան

Սարր — համբերություն

Սադադա, սադադեն — շնորհիվ

Սալվի — սոճի

Սախատ — հաջմանդամ

Սալսոն — ափս

Սարխոշ — դինով, խմած

Սաքան — բաժակ

Սեֆիլ — խեղճ

Սթար — հնարավորություն, միջոց, ապրուստ

Սոյ — ցեղ

Սուլ — կոշիկ

Սրախ — սրահ, նախասենյակ

Սրմաթել — ոսկեթել

Վալիս — դավաճան

Վալիսուրեն — դավաճանություն

Վասիաթ — կաակ

Վարամ — վերք, արյուն, թարախ

Վերան — ավեր

Վերու — վալրի

Վիբ — ում

Վլալ — լվալ

Վլացք — լվացք

Տասթմալ — թաշկինակ

Տափել — թաքնվել

Տիլ — ցեխ

Տկեն — տակից

Տկլոդ — մերկ

Տոնկալ — թռչկոտել

Տուտ — պոչ

Տուտսադ — բանասարկյալ, բռնավոր

Տողալ — անձրև մաղել

Տուցք — այլանդակ, աարօրինակ, խեղկատակ

Ուղնդան — խնամախոս

Ումր — կյանք

Ումուտ — հույս, ասլավեն

Ուշիկ — կամացուկ

Փաթ — ծալք

Փարա — փող

Փարլ — կուլա

Փեհլեան — քաջ, բմբիշ, լարախաղաց

Փեշքեշ — նվեր

Փոման — դղչալ

Փուտ — փառած

Քաֆուր — անաստված

Քիմի — հենց, պես (դալուն պես)

Քիսիկ — քսակ

Քյաշկե — քերանի թի

Քյոմել — հավաքվել

Քյոքյաշ — քարշ դալով, քարշ բնկած

Քրդու դուա — քրդի կիլի

Քուֆուր — հալհոյանք

Օղրել — ծոկ

Օլթիլ — մեղանդ հանել

Օլում — մահ

Օղմել — հենվել

Օղորթ — ճշմարիտ

Օղուր — համար

Օրթլադ — մեղանդ

Ֆինչան — փոքր թաս

Ֆլան — այսինչը

Ֆշանդ — պարկուճ